

פרשת וזאת הברכה תשע"ט

קב ונרקי

פנינים ומרגליות על סדר פרשיות השבוע

להערות ולקבלת הגיליון: צבי וינברג zmw100@gmail.com 052-7614415

מקום ישיבת הרב בבית הכנסת בצד ימין של ארון הקודש \ השלט שהיה תלוי מול מקומו של הרב בק"ק וורמייזא \ מידות בית הכנסת של המהרש"ל ל"ו אמה ורחבו ל"ב גימטריא לולב

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְזָרַח מְשַׁעֲרֵי לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פֶּאֶרְן וְאֶתְהַ מְרַבֶּבֶת קִדְשׁ מִימִינוֹ אֲשֶׁרֶת לְמוֹ.

בספר חסידים (אות תשי"ס) מובא וז"ל: מימינו אש דת למו, מלמד שצריך לצדיקים מקיימים התורה לישב בימין הארון.

וראה בפרי מגדים (אוי"ח סי' צ"ד סק"ב) שהביא את הספר חסידים, וכתב שמש"כ בימין הארון, הכוונה לצד דרום, מחמת ההלכה שהרוצה להחכים ידרים, והרב צריך לישב במקום שיוכל להדרים. [וראה שם שתלוי הדבר לאיזה כיוון הותל של ארון הקודש וראה במשני"ב שם סק"א]

וצ"ע דמהספר חסידים לא נראה שמקום ישיבת הרב תלוי בהנהגה שהרוצה להחכים ידרים, אלא שהרב צריך לשבת בצד ימין של ארון הקודש מחמת מימינו אש דת למו, כמו שלומדים מפסוק זה כמה הלכות בענין צד ימין.

וראיתי מביאים שמנהג קהילות בני אשכנז להושיב תמיד את הרב בצד ימין של ארון הקודש, ולא משנה מיקום כותל ארון הקודש, ולאיזה כיוון הוא מכוון.

וראה בהגהות למנהגי ק"ק וורמייזא (ח"ב עמ' קפא הג"ה 29) שהרחיב במקום ישיבת הרבנים בבתי הכנסת בקהילות אלו, ושם מביא פרט נוסף מהרב משה מאנהיימער בספרו 'דיא יודען אין ווארמס' (פד"מ תרי"ב עמ' 19) שמול מקומו של הרב היו כתובות בימים עברו המילים רבות המשמעות "לא טוב אנכי מאבותי" (מלכים א' יט, ד) שהיא היתה כאזהרה שמיועדת במיוחד לרבנים אשר מקום מושבם ממול, כדי שהללו לא יתירו לעצמם שום שינויים והשגות גבול של המנהגים הקיימים.

בקוני תפארת אברהם (בסו"ס ברכת אברהם עמ"ס ברכות תרי"ץ פיערטקוב) מובא וז"ל במכתבו (תח"י) אל החכם שמעון דובנוב בכת"י: רבינו שלמה לוריא בנה ביהכ"ס עודנו עומד לתלפיות בלובלין ונתקן בשנת תרכ"ג מבדקי הבית ארכו ל"ו אמה ורחבו ל"ב גימטריא לולב ובימי החג יקיפו עם הדי' מינים סמוך לכתלים פנימה, ועזרת נשים לה מדרום מצפון ומערב ע"פ האולם, ומנהגים מיוחדים שם הכהנים לובשים הקיטל ברי"ה, מקום האב"ד לשמאל הארון קודש, עכ"ל.

על מצבת האדמו"ר מופיעות פעמיים האותיות תנצב"ה

אף חבב עמים כל קדשיו בידך והם תפיו לנגלך ישא מדבר תיך. (ג, כ)

וכתב רש"י: כל קדושו בידך, נפשות הצדיקים גנוזות אתו כענין שנאמר (שמואל א' כה-כט) והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך.

הופעת רוח הקודש בבית מדרשם של מרן בעל האמרי אמת זצ"ל ומרן החו"א זצ"ל

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְזָרַח מְשַׁעֲרֵי לְמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פֶּאֶרְן וְאֶתְהַ מְרַבֶּבֶת קִדְשׁ מִימִינוֹ אֲשֶׁרֶת לְמוֹ.

כתב האור החיים הקדוש: "פתח לבני עשיו ליתן להם את התורה, והלך גם כן לישמעאל, ודקדק לומר זרח והופיע להעיר שלא הלך דרך שם אלא זריחה אחת והופעה אחת ממנו, ולשון הופעה יאמר על חלק מועט מהקדושה כדרך אומרם ז"ל (מכות כ"ג:) הופיעה רוח הקודש במדרשינו".

ידועים דברי הראב"ד (פ"ח מלובל ה"ה) על מה שבי הרמב"ם שהדס שנקטם ראשו כשר, שכתב: "כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשנו מכמה שנים והעלינו שהוא פסול כסתם משנתינו".

בקובץ ישורון (חלק כ' בתולדות הגאון רבי חיים רבינוביץ זצ"ל בעל הדעת סופרים עמ' תקי"ז) מובא על שיחות שניהל עם מרן החזון איש זצוק"ל, ושם מובא:

"הייתי נרגש ושאלתי נאמרו מתוך התרגשות גוברת, התחלתי להעביר כמה וכמה בעיות של המדינה שלדעתי בכל זאת אי אפשר לעבור מתוך שלוח מעין זו.

בקריאת ובשלוה דחה את דברי באמרו שכל בעיות האלו הן בנות חלוף שלא תהינה קימות.

במצב רוחי הנרעש העזתי לשאול "איז ואס איז דוס, רוח הקודש, מה זה רוח הקודש!?" פניו המאירות היו באודם צח ובהיר הוא הסתכל ישר לעבר הקיר שממול ואמר "דער ראב"ד זאגט הופיעה רוח הקודש בבית מדרשינו".... הראב"ד אומר כבר הופיעה רוח הקודש בבית מדרשנו".

בס' ליקוטי יצחק צבי (לר' יצחק צבי פראנק זצ"ל עמ' 279) מסופר שכשחזר האדמו"ר הרא"מ מגור זצ"ל בעל האמרי אמת לפולניא מנסיעתו הראשונה לארץ ישראל לאחר שקנה שם נחלה גדולה, שאל אותו אחד מגדולי התורה בעדת החסידים "חשבתי שנסעתם רק בשביל הרוחניות בלבד, אבל כעת נוכחתי לדעת שעסקתם גם במקח וממכר", ענה לו הרבי הן כך נאמר בגמ' (בי"ב י"ד ע"א) א"ל רבא לר' זירא נטע ר' ינאי ארבע מאה כרמי, כלומר רבי ינאי נטע ארבע מאות כרמים בארץ ישראל.

חזר ושאל אותו גדול מנין לכם הרבי מגור שמדובר היה בארץ ישראל, שהרי לא מפורש כך בגמרא האם זוהי רוח הקודש!?"

ענה לו הרבי זוהי רוח הקודש, שהרי בשיטה מקובצת מובא כך בשם הראב"ד שהמעשה היה בארץ ישראל ועשה כן משום יישוב ארץ ישראל, והרי כידוע הופיעה רוח הקודש בבית מדרשו של הראב"ד.

ובאמת יש ראייה מחז"ל שלא רק בזכות התפילין ניצחו במלחמה
אלא אף בעת המלחמה עצמה הלכו עם תפילין, שכתוב (שמואל ב' א, י)
שהמבשר לדוד על מיתת שאול הביא נזרו ואצעדה על זרועו, ובתרגום
שם תירגם וטוטפתא שעל דרעיה.

באמרי אמת (סוכות עמ' 220) מובא: **ברוך מרחיב גז** היינו שנתרחב על ידי
שהכניס את ארץ סיחון ועוג אל הקדושה, **וטרף זרוע אף קדקוד** היינו
תפילין של יד ותפילין של ראש, וכדאיתא בשפת אמת שסיחון מלך
חשבון ועוג מלך הבשן אשר יושב באדרעי, הם נגד תפילין של ראש ושל
יד.

וראה בס' מעשה רוקח (פ' וישלח) בשם ס' גלי רוזיא, שכשהלך יעקב
אבינו לקראת עשיו למלחמה, היה מלושב בתפילין.

כהכנה למצוות נטילת לולב, מה נוטלין קודם האם את הלולב או את האתרוג

במג"א (או"ח סי' תרנ"א סק"ח) מביא מס' מטה משה (סי' תתקכ"ב) שכשבא
ליטול את ארבעת המינים לקיים מצוותם, יטול תחילה את האתרוג
ורק אח"כ את הלולב האגוד, וכאשר מסיים לקיים את המצוה ומסלק
ממנו את הד' מינים, קודם יסלק הלולב, והטעם לזה הוא **דומיא
דתפילין**.

כוונתו כמו שבתפילין קודם מניחים תפילין של יד ואח"כ תפילין של
ראש, וכאשר חולצין, קודם חולצין של ראש ואח"כ של יד, כמו כן בדי'
מינים, קודם נוטלין האתרוג ואח"כ את הלולב וכו'.

והמקור למנהג זה בתפילין, הוא בגמ' במנחות (נ"ג) שלומדת ממה
שנאמר "וקשרתם לאות על ידיך והיו לטוטפות בין עיניך" שכיון
שבסדר הפסוק מופיע קודם יד ואח"כ ראש, לכן מניחים אותם בסדר
זה.

והטעם מדוע חולצין קודם ראש, (עי' פ"י רש"י שם) משום שנא' "והיו
לטוטפות בין עיניך", והיו זה לשון רבים, ומזה לומדים כל זמן שבין
עיניך יהיו שניים, ואם יחלוץ קודם של יד, הראש יהיה לבדו.

וא"כ גם כאן לגבי ד' מינים, בסדר הפסוק, כתוב קודם ולקחתם
לכם פרי עץ הדר ורק אח"כ כפות תמרים, ולכן יש ליטול קודם את
האתרוג ורק אח"כ את הלולב.

וראה בדגול מרבבה מה שהקשה על המג"א, ושהביא את דברי
הפוסקים הראשונים שיש ליטול קודם את הלולב, ובהגהות חת"ס
שיישב את תמיהתו, וראה **באשל אברהם**. ובמשנ"ב לא הביא מנידון
זה כלל. וראה **בפסקי תשובות** מש"כ בזה.

ואמר לי הרב משה האשל שליט"א שבמשך שנים הוא נוהג לרכוש
קודם את האתרוג, מתוך מחשבה שאם בפסוק כתוב קודם ולקחתם
לכם פרי עץ הדר, אז כך צריך להיות הסדר.

והרב שמשון סגל שליט"א הראנו שבס' המנהיג (הלכות אתרוג אות כה)
מובא כך: "ולא תקנו לברך על לקיחת לולב אע"פ שכתוב בתורה
ולקחתם, שהלקיחה היא הקנייה במשמע, והנטילה היא לשון שיאה".

בשו"ת מהר"ם שי"ק (יו"ד סי' קע"א) מדבר על ענין כתיבת אותיות
תנצב"ה על המצבה, וכותב: המנהג אצל בני ישראל לכתוב על המצבה
תהא נפשו צרורה בצה"ח להחיותו עם כל מתי עמך ישראל, ויש
מקצרים, והפירוש ידוע שהכל מרמז על עולם התחיה וחיי עולם, אבל
הכותבין בשאר לשונות שאין כותבין תנצב"ה וגם אין כותבין להחיותו
עם מתי כל ישראל, יש לומר עליהם שהם מהכת אשר לדיראון יקומו
והם מבזים את המת, ע"כ.

דבר מעניין יש במצבתו של **הרבי רבי אלימלך מליזנסק זצוק"ל**
שנפטר בשנת תקמ"ז [547] שחרוט על מצבתו נפטר כ"א אדר שנת
תנצב"ה שאותיות אלו עולים בגימטריא 547, ומיד לאחר מכן מופיע
שוב אותיות תנצב"ה. [ראה תמונה]

**בזכות מצוות תפילין כתיקונה יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף
קודקוד \ בעת המלחמה היו לבושין בתפילין \ יעקב יצא לקראת עשיו
מלושב בתפילין**

(ב"ב) ולגד אמר ברוך מרחיב גז פלביא שכן וטרף זרוע אף קדקוד.

במדרש רבה שיר השירים (ד, ה) על פסוק ש מדבר במלחמת מדין,
וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה, מובא: רב הונא אמר שלא הקדים
אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד, שאילו הקדים אחד מהן
תפילין של ראש לתפילין של יד לא היה משה משבחן.

והקשו המפרשים מה השבח הגדול שיש לאנשי המלחמה שקיימו
את מצוות תפילין כהלכתה, הרי אם היו צדיקים ביותר היו להם הרבה
זכויות, ומה המעלה בזה על שאר הזכויות.

וי"ל ע"פ מש"כ הרא"ש (הלי תפילין אות טו) שעל קיום מצוות תפילין
כתיקונה יתקיים באנשי המלחמה **וטרף זרוע אף קודקוד**.

והנה כתב רש"י ששבט גד היו גיבורים והיו הורגין ע"י שהיו חותכין
את הראש עם הזרוע במכה אחת.

ולפי"ז לכאוי היה לכאוי צריך להקדים בפסוק קודם את הקודקוד
ואח"כ את הזרוע.

אלא ע"פ הרא"ש יש לומר שהקדמת הזרוע בפסוק באה לומר
שבזכות הנחת תפילין של יד קודם על הזרוע, ואח"כ הנחת תפילין של
ראש על הקודקוד, היא הזכות שהיתה להם לנצח במלחמה, ולכן משה
היה משבחן במלחמת מדין שקודם הניחו תפילין של יד ואח"כ של
ראש. [וראה בדעת זקנים ובכלי יקר שביארו באופן אחר מדוע הקדים את הזרוע לקודקוד]